

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н.
КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни

« МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ »

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»;

вид дисципліни за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: к.е.н., доцент, доцент Шамара І. М.

1. Навчальний контент:

Розділ 1. Теоретичні основи формування та функціонування сучасної системи міжнародних економічних відносин

Тема 1. Міжнародні економічні відносини у світовому господарстві

Поняття «світове господарство» та «міжнародні економічні відносини». Предмет і завдання курсу МЕВ. МЕВ як економічна категорія: сутність, рівні і форми розвитку, суб'єкти, принципи та особливості. Історичні передумови розвитку системи міжнародних економічних відносин. Середовище МЕВ. Роль МЕВ у вирішенні глобальних економічних проблем світового господарства.

Тема 2. Теорії світогосподарських зв'язків та їх базові концепції

Меркантилізм. Теорія абсолютних переваг. Теорія порівняльних переваг. Теорія співвідношення факторів виробництва. Парадокс Леонтьєва та його пояснення. Теорія життєвого циклу товару. Теорія конкурентних переваг.

Тема 3. Зовнішні фактори економічного росту та система його показників та оцінок

МЕВ у розвитку національної економіки та проблеми економічної безпеки. Основні показники, що характеризують роль зовнішньоекономічного фактора в розвитку національної економіки. Умови та тенденції розвитку сучасних МЕВ. Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки для розвитку МЕВ

Розділ 2. Сучасний стан та тенденції розвитку форм розвитку міжнародних економічних відносин

Тема 4. Міжнародна торгівля товарами та послугами як головна форма МЕВ

Суть, види та показники світової торгівлі. Типи зовнішньоторговельної політики держав. Митно-тарифні інструменти регулювання міжнародної торгівлі. Нетарифні засоби регулювання. Суть і сучасні форми протекціонізму. Економічні наслідки протекціоністської політики. Світова торгівельна організація (СОТ) та її роль у розвитку міжнародної торгівлі. Сучасні тенденції трансформації структури міжнародної торгівлі. Роль міжнародної торгівлі у вирішенні глобальних проблем економічного розвитку країн. Міжнародна електронна торгівля. Проблеми та перспективи розвитку в Україні. Фактори активізації міжнародної торгівлі. Особливості зовнішньої торгівлі України на сучасному етапі. Особливості міжнародної торгівлі послугами.

Тема 5. Міжнародні корпорації як суб'єкт МЕВ

Поняття, види та характерні риси ТНК. Основні особливості функціонування та розвитку ТНК. Особливості взаємодії ТНК та національних економік. Моделі організації керування ТНК. Система трансферного ціноутворення ТНК. Феномен транснаціоналізації.

Тема 6. Міжнародна міграція робочої сили

Сутність та сучасні тенденції міжнародної міграції робочої сили. Хвилі міжнародної міграції робочої сили та їх особливості. Види міжнародної міграції робочої сили. Види міжнародної міграції: кінцева, тимчасова, сезонна, маятникова, добровільна, примусова, робочих і спеціалістів. Формування і розвиток світових ринків робочої сили. Головні напрямки міграційних потоків. Наслідки для країн імміграції та еміграції. Особливості державного регулювання міграційних процесів. Роль міжнародних організацій у регулюванні міграційних процесів. Міжнародна організація праці (МОП), її завдання, структура та напрямки діяльності.

Тема 7. Вільні економічні зони (ВЕЗ)

Спеціальна (вільна) економічна зона: ознаки, визначення та типи ВЕЗ залежно від критеріїв і масштабу зон. Місце вільних економічних зон у міжнародних економічних відносинах країн. ВЕЗ як особлива форма МЕВ. Історія вільних зон: від *porto franko* до науково-технічних зон та регіональних торговельних союзів. Загальна етапність розбудови вільних економічних зон, послідовна модифікація їх типів, географічні особливості поширення СЕЗ. Досвід промислово розвинених країн у сфері заснування ВЕЗ (Ірландія, США, Німеччина). Використання країнами, що розвиваються, моделі вільних виробничих зон (Китай, ОАЕ). Розбудова ВЕЗ країнами, які мали централізовано керовану економіку (Угорщина, Польща). Передумови створення, регулювання діяльності та управління ВЕЗ в Україні. Офшорні зони та офшорний бізнес, їх місце та роль у міжнародних економічних відносинах. Види офшорних компаній: компанії холдингового типу; торгово-посередницькі фірми; компанії фінансового профілю. Характерні риси офшорних фірм. Податкові гавані та країни із сприятливим оподаткуванням. FATF та основні напрями її діяльності.

Тема 8. Міжнародний рух капіталу та світова валютна система

Міжнародний рух капіталу: сутність та причини. Сутність міжнародного кредиту, його види та форми. Міжнародна інвестиційна діяльність. Світовий фінансовий ринок та його структура. Проблема заборгованості та можливі шляхи її розв'язання. Поняття світової валютної системи. Елементи валютної системи. Еволюція світової валютної системи. Валютний курс, його види і системи. Валютна політика і її завдання. Міжнародні валютно-кредитні і фінансові організації.

1.2. Дистанційний курс: Шамара І. М. Міжнародні економічні відносини. Режим доступу: <https://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=3936>

2. Плани практичних (семінарських) занять для лабораторних робіт, самостійної роботи.

ТЕМА 1. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

План:

1. Середовище МЕВ.
2. Роль МЕВ у вирішенні глобальних економічних проблем світового господарства.
3. Історичні передумови розвитку МЕВ

Завдання:

- розкрити сутність поняття «світове господарство»
- проаналізувати історичні передумови розвитку МЕВ;
- виявити основні складові середовища МЕВ;
- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань

Література:

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
2. Маркетинговий аналіз суб'єктів господарювання [Текст]: практикум / уклад.: Т.В. Князева, А.В. Шевченко; Нац. авіац. ун-т. К.: НАУ, 2019. 49 с.
3. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : навч. посібник / Т.В. Шталь [та ін.]. Харків: “Видавництво “Форт”. 2015. 364

ТЕМА 2. ТЕОРІЇ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ ТА ЇХ БАЗОВІ КОНЦЕПЦІЇ

План:

1. Теорія співвідношення факторів виробництва.
2. Парадокс Леонтьєва та його пояснення.
3. Теорія життєвого циклу товару.
4. Теорія конкурентних переваг.

Завдання:

- самостійно опрацювати вказані питання (Теорія життєвого циклу товару; Теорія конкурентних переваг; Теорія подібності країн)
 - підготувати інформаційні повідомлення та виступи за змістом теорій;
 - підготувати реальні приклади дії зазначених теорій у світовому господарстві

Література:

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
2. Маркетинговий аналіз суб'єктів господарювання [Текст]: практикум / уклад.: Т.В. Князева, А.В. Шевченко; Нац. авіац. ун-т. К.: НАУ, 2019. 49 с.
3. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : навч. посібник / Т.В. Шталь [та ін.]. Харків: “Видавництво “Форт”. 2015. 364

ТЕМА 3. ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ ТА СИСТЕМА ЙОГО ПОКАЗНИКІВ ТА ОЦІНОК

План:

1. МЕВ у розвитку національної економіки та проблеми економічної безпеки.
2. Основні показники, що характеризують роль зовнішньоекономічного фактора в розвитку національної економіки.
3. Умови та тенденції розвитку сучасних МЕВ.

Завдання:

Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки для розвитку МЕВ

- систематизувати наявні літературні джерела та виконати їх реферування відповідно до вказаних питань (Основні показники, що характеризують роль зовнішньоекономічного фактора в розвитку національної економіки. Умови та тенденції розвитку сучасних МЕВ)
- підготувати інформаційне повідомлення за темою «Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки для розвитку МЕВ» та «Вплив світової кризи на розвиток економічної системи України»

Література:

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
2. Маркетинговий аналіз суб'єктів господарювання [Текст]: практикум / уклад.: Т.В. Князева, А.В. Шевченко; Нац. авіац. ун-т. К.: НАУ, 2019. 49 с.
3. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : навч. посібник / Т.В. Шталь [та ін.]. Харків: “Видавництво “Форт”. 2015. 364

ТЕМА 4. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ ТА ПОСЛУГАМИ ЯК ГОЛОВНА ФОРМА МЕВ

План:

1. Сучасні тенденції трансформації структури міжнародної торгівлі.
2. Роль міжнародної торгівлі у вирішенні глобальних проблем економічного розвитку країн.
3. Міжнародна електронна торгівля. Проблеми та перспективи розвитку в Україні.
4. Світова торгівельна організація (СОТ) та її роль у розвитку міжнародної торгівлі. Україна та СОТ
5. Особливості зовнішньої торгівлі України на сучасному етапі. Особливості міжнародної торгівлі послугами.

Завдання:

- самостійно опрацювати тему за вказаним планом;
- підготувати інформаційні повідомлення та виступи;
- Розкрити феномен міжнародної електронної торгівлі: Проблеми та перспективи розвитку в Україні;
- Вміти аналізувати географічну та товарну структури зовнішньої торгівлі України

Література:

1. Міжнародна економіка: термінологічний словник [Текст] / А.О. Старостіна, О.Л. Каніщенко, О.Ю. Кузьома та ін. / За заг. ред. А.О. Старостіної. К.: “НВП “Інтерсервіс”, 2017. 250 с.
2. Міжнародні економічні відносини: підручник / За ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с. 17.
3. Міжнародні економічні відносини : підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.612 с.

ТЕМА 5. МІЖНАРОДНІ КОРПОРАЦІЇ ЯК СУБ’ЄКТ МЕВ

План:

1. Основні особливості функціонування та розвитку ТНК.
2. Моделі організації керування ТНК.
3. Система трансферного ціноутворення ТНК.
4. Феномен транс націоналізації.

Завдання:

- проаналізувати види ТНК;
- виявити моделі організації управління ТНК;
- розкрити феномен транснаціоналізації;
- підготувати презентації на тему «Історія успіху відомої ТНК»;
- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань

Література:

1. Міжнародна економіка: термінологічний словник [Текст] / А.О. Старостіна, О.Л. Каніщенко, О.Ю. Кузьома та ін. / За заг. ред. А.О. Старостіної. К.: “НВП “Інтерсервіс”, 2017. 250 с.
2. Міжнародні економічні відносини: підручник / За ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с. 17.
3. Міжнародні економічні відносини : підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.612 с.

ТЕМА 6. МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

План:

1. Особливості державного регулювання міграційних процесів.
2. Роль міжнародних організацій у регулюванні міграційних процесів.
3. Міжнародна організація праці (МОП), її завдання, структура та напрямки діяльності

Завдання:

- самостійно опрацювати вказані питання плану;
- підготувати інформаційні повідомлення та виступи
- виявити особливості державного регулювання міграційних процесів.
- проаналізувати роль міжнародних організацій у регулюванні міграційних процесів.

- дослідити Міжнародну організацію праці (МОП), її завдання, структура та напрямки діяльності.

Література:

1. Міжнародна економіка: термінологічний словник [Текст] / А.О. Старостіна, О.Л. Каніщенко, О.Ю. Кузьома та ін. / За заг. ред. А.О. Старостіної. К.: “НВП “Інтерсервіс”, 2017. 250 с.
2. Міжнародні економічні відносини: підручник / За ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с. 17.
3. Міжнародні економічні відносини : підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 612 с.

ТЕМА 7. ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ (ВЕЗ)

План:

1. Місце вільних економічних зон у міжнародних економічних відносинах країн.
2. Історія вільних зон: від porto franco до науково-технічних зон та регіональних торговельних союзів.
3. Досвід промислово розвинених країн у сфері заснування ВЕЗ (Ірландія, США, Німеччина).
4. Використання країнами, що розвиваються, моделі вільних виробничих зон (Китай, ОАЕ).
5. Розбудова ВЕЗ країнами, які мали централізовано керовану економіку (Угорщина, Польща).

Завдання:

- проаналізувати промислово розвинених країн у сфері заснування ВЕЗ (Ірландія, США, Німеччина).
- проаналізувати використання країнами, що розвиваються, моделі вільних виробничих зон (Китай, ОАЕ).
- виявити особливості розбудови ВЕЗ країнами, які мали централізовано керовану економіку (Угорщина, Польща);
- сучасний стан, проблеми та перспективи функціонування ВЕЗ в Україні;
- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань

Література:

1. Маркетинговий аналіз суб'єктів господарювання [Текст]: практикум / уклад.: Т.В. Князева, А.В. Шевченко; Нац. авіац. ун-т. К.: НАУ, 2019. 49 с.
2. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : навч. посібник / Т.В. Шталь [та ін.]. Харків: “Видавництво “Форт”. 2015. 364 с.
3. Міжнародна економіка: термінологічний словник [Текст] / А.О. Старостіна, О.Л. Каніщенко, О.Ю. Кузьома та ін. / За заг. ред. А.О. Старостіної. К.: “НВП “Інтерсервіс”, 2017. 250 с.

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ ТА СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА

План:

1. Проблема заборгованості та можливі шляхи її розв'язання.

2. Поняття світової валютної системи.
3. Елементи валютної системи.
4. Еволюція світової валютної системи.
5. Валютний курс, його види і системи.
6. Валютна політика і її завдання.
7. Міжнародні валютно-кредитні і фінансові організації.

Завдання:

- самостійно опрацювати вказані питання плану;
- підготувати інформаційні повідомлення та виступи.

Література:

1. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
2. Маркетинговий аналіз суб'єктів господарювання [Текст]: практикум / уклад.: Т.В. Князева, А.В. Шевченко; Нац. авіац. ун-т. К.: НАУ, 2019. 49 с.
3. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : навч. посібник / Т.В. Шталь [та ін.]. Харків: "Видавництво "Форт". 2015. 364 с.
4. Міжнародна економіка: термінологічний словник [Текст] / А.О. Старостіна, О.Л. Каніщенко, О.Ю. Кузьома та ін. / За заг. ред. А.О. Старостіної. К.: "НВП "Інтерсервіс", 2017. 250 с.

Індивідуальні завдання:

Планом не передбачено

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань, вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, після атестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни :

Питання до підсумкового контролю з дисципліни:

1. Структура світового господарства та етапи формування сучасної міжнародної економіки
2. Географічний поділ праці – матеріальна основа міжнародних економічних відносин
3. Міжнародна спеціалізація та кооперування виробництва
4. Сутність поняття «міжнародні відносини», «міжнародні економічні відносини»
5. Особливості МЄВ
6. Предмет та структуротворчі елементи (форми) МЄВ
7. Суб'єкти МЄВ
8. Історичні передумови розвитку МЄВ
9. Політико-правове середовище МЄВ
10. Економічне середовище МЄВ
11. Соціально-культурне середовище МЄВ
12. Природно-географічне середовище МЄВ
13. Суть, види та показники світової торгівлі.
14. Типи зовнішньоторговельної політики держав.
15. Митно-тарифні інструменти регулювання міжнародної торгівлі
16. Нетарифні засоби регулювання

17. Суть і сучасні форми протекціонізму. Економічні наслідки протекціоністської політики
18. Світова торгівельна організація (СОТ) та її роль у розвитку міжнародної торгівлі
19. Сучасні тенденції трансформації структури міжнародної торгівлі
20. Роль міжнародної торгівлі у вирішенні глобальних проблем економічного розвитку країн
21. Міжнародна електронна торгівля. Проблеми та перспективи розвитку в Україні
22. Фактори активізації міжнародної торгівлі
23. Особливості зовнішньої торгівлі України на сучасному етапі
24. Меркантилістська теорія міжнародної торгівлі
25. Теорія абсолютних переваг
26. Теорія порівняльних переваг
27. Теорія співвідношення факторів виробництва
28. Парадокс Леонтьєва та його пояснення
29. Теорія життєвого циклу
30. Теорія конкурентних переваг
31. Особливості міжнародної торгівлі послугами
32. Суть та значення платіжного балансу
33. Структура платіжного балансу
34. Методи зрівноваження платіжного балансу
35. Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки для розвитку МЄВ
36. Поняття та причини міжнародного руху капіталу
37. Форми (класифікація) міжнародного руху капіталу
38. Наслідки міжнародного руху капіталу для країн-експортерів та імпортерів
39. Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності, джерела інвестицій
40. Держава як суб'єкт міжнародної інвестиційної діяльності
41. Господарські товариства як суб'єкти інвестиційної діяльності
42. Основні характеристики цінних паперів
43. Класифікація цінних паперів
44. Основні типи фінансових активів
45. Реальні (прямі) інвестиції: поняття, склад, причина руху
46. Сутність та сучасні тенденції міжнародної міграції робочої сили
47. Хвилі міжнародної міграції робочої сили та їх особливості
48. Види міжнародної міграції робочої сили. Види міжнародної міграції: кінцева, тимчасова, сезонна, маятникова, добровільна, примусова, робочих і спеціалістів
49. Формування і розвиток світових ринків робочої сили
50. Головні напрямки міграційних потоків. Наслідки для країн імміграції та еміграції
51. Особливості державного регулювання міграційних процесів
52. Роль міжнародних організацій у регулюванні міграційних процесів. Міжнародна організація праці (МОП), її завдання, структура та напрямки діяльності.
53. Моделі технологічного прогресу
54. Поняття «технологія», «міжнародна передача технологій»
55. Особливості міжнародного технологічного обміну і його етапи
56. Форми міжнародної передачі технологій
57. Ліцензійна угода як основна форма передачі технологій: види, змістовні розділи договору, види платежів, сучасний стан ліцензійної торгівлі
58. Правові форми захисту технологій
59. Міжнародне і державне регулювання ринку технологій
60. Поняття, види та характерні риси ТНК
61. Основні особливості функціонування та розвитку ТНК
62. Особливості взаємодії ТНК та національних економік
63. Моделі організації керування ТНК

64. Система трансферного ціноутворення ТНК
65. Феномен транснаціоналізації
66. Поняття світової валютної системи та етапи її основні елементи
67. Становлення світової валютної системи
68. Характеристика Європейської валютної системи
69. Валютний курс: види та головні характеристики
70. Міжнародний кредит та його основні види.
71. Формування і розвиток світового ринку позичкових капіталів
72. Суть і передумови міжнародної економічної інтеграції.
73. Етапи розвитку інтеграційних процесів та їх особливості.
74. Економічні наслідки інтеграції країн.
75. Особливості розвитку інтеграційних процесів в Європі.
76. Європейське співтовариство (ЄС) та його склад. Цілі створення ЄС, логіка його становлення та основні етапи розвитку.
77. Сучасна інституціональна структура і політико-правові механізми ЄС.
78. Умови і передумови загальноєвропейської економічної інтеграції.
79. Спеціальна (вільна) економічна зона: ознаки, визначення та типи ВЕЗ залежно від критеріїв і масштабу зон.
80. Історія вільних зон: від porto franco до науково-технічних зон та регіональних торговельних союзів.
81. Досвід промислово розвинених країн у сфері заснування ВЕЗ (Ірландія, США, Німеччина).
82. Використання ВЕЗ країнами, що розвиваються, моделі вільних виробничих зон (Китай, ОАЕ).
83. Розбудова ВЕЗ країнами, які мали централізовано керовану економіку (Угорщина, Польща).
84. Передумови створення, регулювання діяльності та управління ВЕЗ в Україні.
85. Офшорні зони та офшорний бізнес, їх місце та роль у міжнародних економічних відносинах.
86. Формування інтеграційної стратегії України. Фактори участі країни в міжнародному поділі праці та передумови її інтеграції (політико-правові, економічні, соціально-культурні, інфраструктурні) до світогосподарського простору.
87. Місце та роль ЄС у зовнішньополітичній і зовнішньоекономічній стратегіях інтеграції України до світового співтовариства.
88. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України. Розвиток основних форм економічного співробітництва між Україною і ЄС.
89. Місце і роль країн Центральної і Східної Європи (ЦСЄ) у зовнішньополітичній і зовнішньоекономічній стратегіях розвитку України.
90. Принципи участі України в СНД. Місце СНД у зовнішніх зв'язках України.

